

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

DEN PEDAGOGISKA MÅLTIDEN

En kvalitativ studie om pedagogers och elevers tankar och uppfattningar kring måltiden i skolan.

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå, 15 hp.

Handledare: Bengt Nilsson

Examinator: Margaret Obondo

Termin: 7

År 2015

ELIN ABRAHAMSSON

SAMMANFATTNING

Elin Abrahamsson

Den pedagogiska måltiden

– En kvalitativ studie om pedagogers och elevers tankar och uppfattningar kring måltiden i skolan.

Ht 2014

Antal sidor: 24

Sverige är, tillsammans med Finland och Estland, unikt i att servera avgiftsfria skolmåltider till alla elever. I Sverige har gratis skolmat serverats till elever i grundskolan sedan 1946, vilket gör att många av oss har en relation till skolmåltiden. Måltiden ska vara näringsriktig, men ska även fungera som ett pedagogiskt verktyg, och kallas därför för den pedagogiska måltiden. Syftet med studien har varit att undersöka på vilket sätt lärare och elever i grundskolans tidigare år kan tänkas uppfatta den s.k. pedagogiska måltiden. Genom kvalitativa intervjuer fick jag ta del av pedagogers och elevers tankar och åsikter om den pedagogiska måltiden. Jag ville även närmare undersöka vilka skillnader och likheter det fanns i pedagogernas och elevernas uppfattningar. Resultatet visade att det fanns många likheter i pedagogernas och elevernas uppfattningar om vad den pedagogiska måltiden handlade om. Måltiden sågs av pedagogerna som en del av deras pedagogiska uppdrag där de agerar som positiva förebilder. Slutsatsen var att den pedagogiska måltiden är ett komplext begrepp, där elever socialiseras in i den måltidskultur som finns i den svenska skolan, vilket kan skapa kulturkrockar i mötet med elever med annan kulturell bakgrund.

Nyckelord: pedagogisk måltid, grundskolan, socialisation, kultur, mångkulturell

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Begreppsdefinition	4
2. Bakgrund.....	4
2.1 Skolmåltidens historia.....	5
2.2 Livsmedelsverket	5
2.3 Matkultur och identitet.....	6
2.4 Tankar kring lärande och utveckling.....	6
2.5 Tidigare forskning om den pedagogiska måltiden.	7
3. Metod	8
3.1 Datainsamlingsmetod	8
3.2.1 Pilotstudie	9
3.3 Genomförande	9
3.3.1 Skolornas riktlinjer	9
3.4 Urval.....	10
3.5 Bearbetning av material	10
3.6 Reliabilitet och validitet.....	10
3.7 Etiska ställningstagande	11
4. Resultat	11
4.1 Pedagoger	12
4.1.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget	12
4.1.2 Den sociala samvaron	12
4.1.3 Riktlinjer för den pedagogiska måltiden.....	13
4.1.4 Lärandet.....	13
4.1.5 Tiden	13
4.2 Eleverna	14
4.2.1 Maten och lärandet.....	14
4.2.2 Den sociala samvaron och reglerna	15
4.2.3 Tiden.....	15
5. Resultatanalys.....	16
5.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget och det sunnda förnuftet	16
5.2 Maten och lärandet	17
5.3 Tiden.....	17
6. Diskussion.....	17

6.1 Metoddiskussion	17
6.2 Resultatdiskussion	18
6.2.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget och det sunna förnuftet	19
6.2.2 Maten, lärandet och tiden	19
6.2.3 Mat, kultur och identitet	20
6.3 Slutsatser.....	23
6.4 Pedagogisk relevans.....	23
6.4 Fortsatt forskning	23
7. Referenslista.....	24
8. Bilagor.....	27

1. Inledning

Skolmåltiden är ett fenomen som många som gått i svensk grundskola troligen har en relation till och uppfattning om. Måltiden i skolan har genom åren blivit utsatt för livlig debatt, ofta kritiserad ur närings synpunkt. Det var även ur en närings synpunkt som det i Sverige för ca 60 år sedan beslutades om att alla elever skulle ha rätt till avgiftsfri mat i skolan. På 70-talet blev måltiderna skattebefriade för förskollärare, vilket också blev en upprinnelse till att måltiden sågs som ett pedagogiskt verktyg. Pedagogisk måltid har som begrepp ingen tydlig förankring i varken läroplan eller skollag. I skollagen finns det bestämmelser om vad maten ska innehålla men inget om den pedagogiska delen av måltiden (SFS 2010:800). Det är istället upp till varje kommun att med stöd av, livsmedelsverkets råd, skapa egna riktlinjer som skolornas personal ska följa. Sverige är tillsammans med Finland och Estland unika med att servera kostnadsfria måltider till alla skolelever. (Persson Osowski, 2012)

Intresset för den pedagogiska måltiden och dess innehåll och utformning har vuxit fram på grund av mitt eget deltagande vid åtskilliga måltider under min praktik i grundskolan. Det är enligt mig ett välanvänt men ganska diffust begrepp. Vilket fick mig att vilja veta mer om vad innebörden av en pedagogisk måltid är.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka på vilket sätt lärare och elever i grundskolans tidigare år kan tänkas uppfatta den pedagogiska måltiden.

Frågeställningarna är:

Hur tänker de intervjuade pedagogerna kring den pedagogiska måltiden som uppdrag?

Hur uppfattar de intervjuade eleverna den pedagogiska måltiden?

Vilka skillnader och likheter finns det mellan pedagogernas och elevernas uppfattning av den pedagogiska måltiden?

1.2 Begreppsdefinition

Pedagogik

Pedagogik enligt Nationalencyklopedin (2014) är: vetande och metoder som tillämpas i uppfostran, undervisning och utbildning.

Pedagogisk lunch/måltid

Pedagogisk lunch är enligt Livsmedelsverket något som tillämpas i de flesta skolor och förskolor i Sverige. Syftet med måltiden ska vara ett tillfälle av samvaro för vuxna och barn. Livsmedelsverket beskriver de pedagogiska luncherna som viktiga för att ge barn och ungdomar en naturlig inställning till mat och att måltiden upplevs som positiv. De vuxna ska agera som förebilder. Den pedagogiska lunchen ingår i lärarnas arbetstid vilket gör att maten ses som ett arbetsredskap.

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag redovisa den litteratur jag anser är relevant för ämnet samt vad tidigare forskning visat.

2.1 Skolmåltidens historia

Det är ingen som egentligen vet när den första skolmåltiden serverades, men det har sedan mitten av 1800 – talet varit ett inslag i den svenska barnomsorgen. Det var enligt Johansson (2013) var det främst barn som kom från familjer som hade det sämre ställt som fick ta del av skolmåltiderna. Det handlade då oftast om ett enklare mål mat om dagen. Gullberg (2004) menar att måltiderna var väderfulla sociala åtgärder. Hon beskriver att under 1900-talets början var det fokus på att mätta och lugna barn var en förutsättning för ett socialt stabilt samhälle. Måltiderna blev en viktig del i att locka barn till att gå i skolan. Det var inte många fattiga familjer som nekade ett gratis mål mat till sina barn. Det kom ändå att dröja en bit in på 1930-talet innan, kostnadsfri lunch för alla barn, blev ett politiskt diskussionsämne. Att det uppstod diskussioner kring skolluncherna menar författaren berodde på att det ute i Europa men även i Sverige talades om en befolkningskatastrof, det föddes helt enkelt för lite barn. Skolmåltiderna blev enligt Johansson (2013) då föremål för utredning för att leta efter orsaker till det sjunkande födelseantalen i Sverige. Nordlund (1990) skriver att det var på grund av det växande välfärdssamhället som barn började få status som individer, som skulle föra samhället vidare. Han skriver att det var därför staten på 1930-talet blev mer uppmärksamma på näringsstandarden i landet, inte minst hos skolungdomarna. Det tillsattes av befolkningskommissionen en utredning av skolmåltider. Andra världskriget bröt ut och Sveriges ekonomiska situation förändrades, vilket gjorde att utredningen och besluten kopplade till den kom att dröja. Det var inte förrän 1946, efter andra världskrigets slut, som beslutet kring den kostnadsfria skollunchen blev verklighet och att alla barn i grundskolan skulle ha tillgång till kostnadsfri mat. Beslutet grundade sig på flera olika faktorer bland annat fanns det argument som grundade sig på jämlikhet, pedagogik och ekonomi. Genom att staten tog ansvar för elevernas måltider så kunde det hjälpa till att utjämna ekonomiska skillnader mellan familjer. Ekonomiskt skulle det gynna Sverige att ta vara på nästkommande generations arbetskraft och ur ett pedagogiskt perspektiv så lär sig mätta barn bättre än hungriga. Det infördes statliga bidrag till kommuner som valde att erbjuda kostnadsfria måltider till sina elever (Johansson, 2013). Det tog dock många år till innan det blev verklighet för alla barn i Sverige. Det var inte förrän 1997 som det lagstiftades om alla elevers rätt till kostnadsfria skolmåltider. (Livsmedelsverket, 2013)

2.2 Livsmedelsverket

Livsmedelsverket har fått i uppdrag att tillsammans med regeringen utforma riktlinjer kring skolmåltiderna, som ska användas som stöd till skolorna runt om i landet. Den största fokusen ligger fortfarande på hur näringsriktig maten ska vara och hur måltiderna med eleverna ska utformas, men det finns även inslag av vad den pedagogiska biten av måltiden ska innehålla.

Skolmåltiden är, enligt livsmedelsverket (2013), en viktig del av skolans verksamhet och ska därför användas som ett pedagogiskt verktyg. Syftet med den pedagogiska måltiden är att ge tillfällen till samvaro mellan lärare och elev. Läraren ska bidra med att ge eleverna positiva upplevelser kring måltider och på så sätt en sund relation till mat. Att sitta och äta vid samma bord öppnar upp för samtal och barn behöver vuxna som förebilder och stöd. Livsmedelsverket (2013) menar att den pedagogiska måltiden kan ge upphov till samtal om smaker, dofter, färger, konsistenser, nya livsmedel och olika matkulturer. Livsmedelsverket påpekar dock att det viktigaste med den pedagogiska måltiden är förutom samtalen, en extra lång och lugn stund vid matbordet.

2.3 Matkultur och identitet

Fjellström (2005) beskriver måltiden som universell eftersom att den förekommer i de flesta samhällen, oberoende på kultur och social klass. Hon påpekar att trots detta så skiljer sig innebörden och det symboliska värdet av måltiden åt mellan individer och grupper. Forskning kring mat och näringslära har förekommit länge, men under 2000-talet ökade dock de vetenskapliga studierna kring ämnet. Bland annat så ökade intresset kring människors sociala och kulturella relation till mat och måltider. Fjellström menar att måltiden och dess symboliska innebörd kan vara starkt sammankopplat med hur individer identifierar sig själva. Måltiden är nog enligt många något man bara förstår, en del av den sociala kontext som man har växt upp i.

“In people’s everyday lives, the meaning of food is illustrated by the way we talk about food, cook, eat and behave at table. The cultural and social significance of food and meals is, therefore, strongly connected to our identity as human beings and as members of society.” (Fjellström 2005 s. 26)

Holm (2001) lyfter vikten av att inte bara se mat som något kroppen behöver för att överleva, utan att mat också är socialt och kulturellt betingat. Måltiden ses i många kulturer som en ”grundsten” i det sociala livet. År 2012 var 11,2 % av Sveriges befolkning födda i ett annat land, vilket enligt Abrahamsson (2013) betyder att var fjärde svensk har en eller två föräldrar som är födda utomlands eller är själv född i ett annat land. Det innebär att många människor har olika matkulturer, matvanor och relationer till mat och måltider. Hon påpekar även att matvanor är en av det sista kulturyttringar som man som ny i ett annat land ändrar eller släpper taget om helt.

Fjellström (2005) använder sig utav begreppet matkultur för att beskriva de känslor och uppfattningar som finns kring mat och måltiden. Abrahamsson (2013) lyfter att måltiden även är kopplade till religion, ekonomi, geografi och samhällsmässiga faktorer. Både Fjellström (2005) och Abrahamsson (2013) menar att det kulturella arvet, som innefattar exempelvis vanor och traditioner, gör att många människor ibland väljer att äta på ett traditionellt sätt trots att det finns andra rekommendationer i det nya landet.

Thornberg (2013) skriver att en viktig källa för den egna identiteten och självkänslan är grupp tillhörigheten, i konkreta grupper som familjen eller kamraterna eller i abstrakta grupper, som består av sociala kategorier, som exempelvis etnicitet, kön, ålder, religion, politik o.s.v. Han belyser vikten av elevers behov av upprätthålla en positiv identitet, eftersom att vi människor gör sociala jämförelser mellan oss själva och andra. **Författaren skriver att det i skolan ofta finns starka normer och värderingar kring vad som är acceptabelt och oacceptabelt beteende. Thornberg (2013) belyser att det finns regler som speglar traditioner och sedvänjor så kallade etikettsregler. Dessa regler är enligt författaren skapta efter de normer och värderingar som finns i skolan. En etikettregel kan till exempel vara hur elever förväntas bete sig i matsalen. Thornberg påpekar att det är viktigt att reflektera och problematisera dessa normer och värderingar.**

2.4 Tankar kring lärande och utveckling

Dewey (1999) ser på lärandet som ett samspel mellan tanke, kommunikation och individ. Därför anser författaren att det är viktigt att reflektera över hur vi förhåller oss till de värderingar och normer som finns i det samhälle vi växer upp i. Genom att

kunskaper, värderingar och normer överförs till nästa generation, och beblandas med allt det nya så skapas det enligt Dewey ett viktigt lärande. Kommunikation och förståelse mellan människor är därför, enligt Dewey, viktigt för allt lärande. Varje individs tankar och idéer anpassas för att passa in i den sociala gruppen eller i samhället, vilket gör att individen socialiseras. Säljö (2000) skriver även han att lärandet sker i samspel med andra individer. Enligt Vygotskij (2001) är de sociala aspekterna viktiga för människans utveckling och på så sätt en viktig del av lärandet. Säljö (2000) skriver att språket är en viktig del för utveckling och lärande. Säljö beskriver Vygotskijs tankar kring att det är genom språket och interaktionen med andra, som människan socialiseras in i den kultur och det samhälle hen lever i. Vi människor lär oss inte bara från det vi blir undervisade i, lärandet sker även i de situationer vi är delaktiga i.

Thornberg (2013) för även han resonemang om att vi socialiseras in i den kultur som omger oss. Thornberg (2013) och Säljö (2000) beskriver båda en process där barn och unga tillskriver sig de normer och värderingar som finns i samhället. Lahdenperä (2010) anser att det finns för lite forskning kring socialisation och lärande ur ett mångkulturellt perspektiv. Hon menar att lärandet skapas i interaktion med andra vilket betyder att det i dagens samhälle är betydligt fler kulturer som möts och att det därför är viktigt att titta på lärandet ur fler perspektiv. Hon belyser även vikten av hur kulturella faktorer påverkar individens utveckling och lärande och att det är viktigt att som pedagog reflektera kring detta.

2.5 Tidigare forskning om den pedagogiska måltiden.

Det finns relativt lite forskning kring den pedagogiska måltiden, vilket troligtvis beror på att avgiftsfria måltider inom förskola och skola är unikt för Sverige, Finland och Estland (Persson Osowski 2012). Det finns inom förskolan en del forskning kring den pedagogiska måltiden, vilket troligtvis beror på att förskolans verksamhet kretsar kring flera olika måltider, frukost, lunch och mellanmål. Det var på 1970-talet som måltiden också fick pedagogisk betydelse inom förskolan. Sepp, Abrahamsson och Fjellström (2006) ser det som en reaktion på den barnstugeutredning som publicerades 1968, där man betonade vikten av att ha vuxna förebilder som visade barnen vikten av måltiden men även att lära ut om hur man uppför sig. Sepp m.fl. tolkar att avsikten med detta var att barnen, genom att observera vuxna, lättare skulle anpassa sig till alla delar utav måltidssituationerna. Det var i samband med detta som personalen runt om i landet började äta tillsammans med barnen. Sepp (2013) skriver att begreppet pedagogisk måltid började användas i samband med beskattning av förmåner, när förskollärare började äta tillsammans med barnen och de inte behövde betala eller fick reducerat pris på maten. Hon skriver också att det är bra att måltiden används som ett pedagogiskt verktyg, och att det då är självklart att den ska vara kostnadsfri för personalen, men saknar en diskussion vad man gör under måltiden och vilken roll lärare ska ha i måltidssituationen.

Sepp, Abrahamsson och Fjellström (2006) har undersökt förskollärares attityder till den pedagogiska måltiden. Sepp m.fl. anser att en stor del av barns socialisering sker kring måltiderna i förskolan. Författarna skriver att de flesta pedagoger i deras undersökningar har en samstämmig syn på vad den pedagogiska måltiden ska innehålla. Pedagogerna ska uppmuntra barnen att klara sig själva, lära ut bordsskick,

uppmuntra till samtal och vara en god förebild. Pedagogerna hade även i flera undersökningar påpekat att de hade svårt att hitta en plattform för att använda måltiden som ett pedagogiskt verktyg.

En annan undersökning (Norman, 2003) visar att måltiden på förskolan ofta är kopplad till uppfostran. Hennes observationer har visat att barn ofta blir tillsagda hur de ska uppföra sig vid måltiden och att barnen har vissa krav på sig. De ska inte tala med mat i munnen, de ska sitta ner på stolen när de äter, uppföra sig artigt o.s.v. När åldern är inne förväntas barnen också att lära sig äta med bestick. Norman (2013) påpekar att mycket av fokus vid måltiderna läggs på vad barnen inte får göra. Hon framhåller dock att förskolans fokus på uppfostran och omsorg ofta kopplas till ett socialt lärande. Barnen förväntas lära sig etiska värden och normer som reglerar seder och bruk vid matbordet. (Norman 2003)

3. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens valda metod, genomförandet av studien, val av respondenter, bearbetning av det insamlade materialet samt studiens reliabilitet och validitet. Avslutningsvis beskrivs de etiska aspekterna och hur dessa har tagits hänsyn till under utförandet av studien.

3.1 Datainsamlingsmetod

Studien har genomförts i enlighet med det Stukat (2005) kallar ett kvalitativt synsätt, där material har samlats in med hjälp av intervjuer. Den kvalitativa forskningen ger forskaren möjlighet att titta närmare på ett visst fenomen, som i mitt fall har varit den pedagogiska måltiden i grundskolans tidigare år. Det kvalitativa synsättet beskrivs enligt Denscombe (2009) som ett tolkande tillvägagångssätt där kunskap betraktas som socialt konstruerat och där intresset för hur människor tolkar och förstår saker är i fokus.

Intervjuer

Intervjuer är enligt Stukat (2005) ett bra redskap vid undersökningar inom utbildningsvetenskapen och jag anser att det även har passat för den undersökningen jag valt att göra då jag velat ta reda på hur pedagoger och elever tänker kring den pedagogiska måltiden. Jag valde enligt Stukat att använda mig utav intervjuer med en viss struktur, så kallade semistrukturerade intervjuer. Denscombe (2009) skriver att vid semistrukturerade intervjuer så har både den som intervjuar och den som blir intervjuad större frihet till att vara flexibla i sina frågor och svar. Jag valde detta tillvägagångssätt eftersom jag ville att informanterna skulle få möjlighet till att utveckla sina resonemang fritt. Författaren menar också att det vid semistrukturerade intervjuer ges möjlighet att utveckla de synpunkter som förs fram. Jag valde att göra enskilda intervjuer med pedagogerna eftersom jag ville att de skulle ha möjlighet att tolka och reflektera kring den pedagogiska måltiden helt fritt.

Fokusgruppsintervjuer

Jag valde att genomföra fokusgruppsintervjuer med eleverna för att få så mycket information som möjligt. Stukat (2006) skriver att det ibland kan vara fördelaktigt att utföra gruppintervjuer eftersom att det spar tid, men han skriver även att det är viktigt att uppmärksamma att eventuella svar kan vara färgade av ett visst grupptryck. Stukat anser dock att gruppintervjuer kan vara till fördel. Enligt Denscombe (2009) kan gruppdiskussioner leda till att gruppen visar en

samstämmighet kring ett ämne eller att de tycker olika. Han påpekar dock att det även går att plocka ut individuella svar. Jag valde att utföra gruppintervjuer med eleverna för att jag ansåg att detta skulle skapa ett bättre klimat för reflektion och diskussion. Denscombe skriver att fokus i intervjuerna ska vara ett ämne som gruppmedlemmarna är bekanta med eller något som är specifikt och konkret. I och med att min undersökning har fokus på måltiden i skolan så är det ett ämne som alla elever har kännedom om. Jag valde att använda mig av mindre grupper. Något som av Denscombe kallas minifokusgrupper och som är vanligt när det kommer till mindre undersökningar. Doverborg & Pramling (2000) skriver att en gruppintervju kan vara att föredra när man vill ta reda på vad flera elever anser om ett visst fenomen. De påpekar även att gruppintervjuer med barn kan visa sig värdefulla eftersom någons svar kan ge upphov till fler frågor och funderingar. Det är dock viktigt att vara medveten om vilka eventuella svårigheter som kan uppkomma. Doverborg & Pramling påpekar att det kan bli problematiskt när det är flera elever i en grupp. Det är därför viktigt att fundera kring hur gruppen är ihopsatt, hur taltiden fördelas och var intervjun görs.

3.2.1 Pilotstudie

Jag valde att göra en, enligt Stukat (2005) så kallad pilotstudie med hjälp av en bekant som arbetar som lärare. Pilotstudien har som syfte att undersöka om intervjufrågorna håller även i praktiken. Det gav mig även en chans att utveckla och fundera på eventuella följdfrågor. Pilotstudien gav mig också en indikation på hur lång en eventuell intervju kunde vara. Information som jag senare använde i mitt missivbrev.

3.3 Genomförande

Jag kontaktade två grundskolor i en mellansvensk kommun, där båda skolorna tackade ja till att delta i min intervju. Ett missivbrev skickades sedan ut till fyra pedagoger där alla undervisade i årskurs ett. Samtliga pedagoger valde att ställa upp på intervjuerna. Missivbrevet innehöll information om studiens innehåll och syfte samt hur lång tid intervjuerna eventuellt skulle kunna ta. I missivbrevet framgick även att jag ville intervjua tre av pedagogens elever. Den första kontakten med pedagogerna skedde via email och sms och ett intervjutillfälle bokades in. Jag valde att genomföra elevernas intervjuer vid ett senare tillfälle för att ha möjlighet att utveckla intervjufrågorna efter vad som kom fram i lärarintervjuerna.

3.3.1 Skolornas riktlinjer

Här nedan redovisas de två undersökta grundskolornas riktlinjer kring den pedagogiska måltiden. Riktlinjerna är tagna från de anonymiserade skolornas hemsida.

Skola A

På skola A är målet och syftet med den pedagogiska måltiden att alla barn och vuxna ska ha en lugn och trivsamt matsituation. Det är även viktigt med följande punkter:

- En vuxen visar eleven vad som är en lagom portion och tar mat sist.
- En vuxen i varje arbetslag stannar kvar tills alla i årskursen gått, visar hur det ska se ut när gruppen lämnat matsalen.
- Alla vuxna tar aktiv del och föregår med gott exempel under lunchen.
- Vuxna hjälper elever vid diskinlämning istället för att stå i kö.
- Kökschef deltar vid elevråd vid behov.

- Trivsel för alla
- Alla tar ansvar
- Elevinflytande

Skola B

På skola B är mat en hjärtefråga för både elev och vuxen. Måltiderna äter de tillsammans och det sker under en glad, lugn och trevlig samvaro. Enligt skola B är det viktigt att pedagogerna under måltiden agerar förebild och ger stöd åt eleverna. För att skapa förutsättningar till goda matvanor lägger skolan stor vikt på att de vuxna är en förebild genom att:

- Äta all mat som serveras med nyfiken framtoning.
- Lära ut att äta enligt tallriksmodellen och vad en balanserad måltid är.
- Arbeta för en trevlig ljudnivå.
- Föra en positiv dialog med eleven.
- Vara lyhörd för elevens enskilda behov.

När du äter pedagogiskt förväntas du enligt riktlinjerna att gå in tillsammans med klassen, fördela de vuxna vid olika bord och vara kvar i matsalen tills nästan alla barn ätit klart. På skola B får alla vuxna äta pedagogiskt. Den pedagogiska lunchen är på så sätt en del av arbetstiden.

3.4 Urval

Fyra pedagoger från grundskolans tidigare år valdes ut. De två grundskolorna är i kommunal regi och ligger i en mellansvensk kommun. Jag har enligt Denscombe (2009) gjort ett bekvämlighetsurval då de båda skolorna fanns i min närmiljö. Det var fyra stycken kvinnor som valde att medverka i lärarintervjuerna.

Respondenterna har varit verksamma inom skolan olika länge. Två av respondenterna har varit verksamma mellan 15-30 år och två har varit verksamma mellan 1-6 år. Två av respondenterna har även varit verksamma flera år i förskolan.

Tolv elever valdes sedan ut för att medverka i intervjuerna varav sex stycken identifierade sig som flickor och sex stycken identifierade sig som pojkar. Eleverna intervjuades i grupp, tre stycken i varje grupp, och av samma kön.

3.5 Bearbetning av material

När alla intervjuer var genomförda hade jag ca 140 minuter inspelat material att lyssna igenom, välja ut vad som var relevant för studien samt att transkribera det viktiga. Av elevintervjuerna valde jag att bara transkribera valda delar av materialet.

3.6 Reliabilitet och validitet

Denscombe (2009) menar att det är svårt att bedöma trovärdigheten på en kvalitativ studie eftersom det är svårt att återskapa det sociala klimat som infann sig vid undersökningen, vilket gör att det är omöjligt att få samma svar en andra gång.

Studiens reliabilitet stärks av att intervjufrågorna finns i sin helhet. Trovärdigheten ökar även när intervjusvaren transkriberas. I och med en grundlig genomgång av studiens metod, urval och genomförande så ökar chanserna för andra att genomföra liknande studier, vilket ökar trovärdigheten (Stukat 2005). Respondenternas

pedagogiska utbildning och dagliga erfarenhet av att äta pedagogisk måltid ger en trovärdighet kring deras åsikter.

Studien visar hur fenomenet pedagogisk måltid uppfattas av pedagoger och elever på två grundskolor och är därför inte en allmängiltig sanning.

Jag anser att jag undersökt det jag hade i avsikt att undersöka. Validiteten av studien stärks också av att pedagoger och elever hade möjlighet att reflektera, utveckla, tillägga och ändra sina svar under intervjuens gång. Jag ställde också flera följdfrågor för att säkerhetsställa att jag uppfattat svaren korrekt. Stukát (2005) skriver att det är av stor vikt att alltid ha i åtanke att svaren inte alltid behöver vara sanningsenliga.

3.7 Etiska ställningstagande

Under utförandet av studien togs hänsyn till Vetenskapsrådets etiska principer (Vetenskapsrådet, 2002) Här nedanför redovisas hur jag har förhållit mig till dessa fyra principer under studiens gång.

Informationskrav

I det missivbrev jag skickade ut till de utvalda pedagogerna gav jag information om mig själv, syftet med min studie, hur intervjuerna skulle genomföras samt hur resultatet slutligen skulle redovisas i form av ett examensarbete. Jag var noga med att framföra att erfarenhet kring pedagogiska måltider var viktig samt ge en uppskattad tidsåtgång för genomförandet av intervjuerna. Jag valde att själv komma ut i pedagogernas klasser för att muntligt informera eleverna om min studie och deras eventuella medverkan. Jag bad även pedagogerna att informera elevernas föräldrar genom att beskriva min studie och tillvägagångssätt i deras veckobrev.

Samtyckeskravet

Pedagogernas samtycke till sitt deltagande fick jag automatiskt när de valde att medverka i min studie. Jag var dock noga med att påpeka att deras deltagande var frivilligt och att de hade möjlighet att avbryta sin medverkan när som helst. Elevernas samtycke fick jag efter att en lottning genomförts av de elever som svarat att de kan tänka sig att medverka i min studie. Elevernas föräldrar var, via pedagogerna, tillfrågade om deras barn fick medverka i intervjuer.

Konfidentialitetskravet

Jag var noga med att förklara för både pedagoger och elever att det bara är jag som kommer att ha tillgång till deras identitet och att jag i min studie valt att benämna personerna som pedagog, elev eller respondent. Deltagarna ska kunna känna sig trygga med att de är anonyma under hela studiens gång.

Nyttjandekravet

Jag informerade mina respondenter om att resultatet av mina intervjuer bara kommer att användas i detta examensarbete.

4. Resultat

Syftet med studien var att närmare undersöka hur pedagoger och elever uppfattar den pedagogiska måltiden i grundskolans tidigare år. Urvalet bestod av fyra pedagoger och tolv elever från två olika grundskolor. För att ge en bättre överblick

över intervjustvåren kommer resultaten från pedagogerna och eleverna sammanfattas och redovisas var för sig.

4.1 Pedagoger

4.1.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget

Måltiden är, enligt samtliga respondenter, en del av deras pedagogiska uppdrag, och de anser att det är en självklarhet att äta tillsammans med eleverna. Samtliga respondenter framhäver även vikten av att vara en god förebild under måltiderna. De anser alla att de under måltiden i skolan ersätter elevernas föräldrar och agerar vägledande i hur man uppför sig vid matbordet.

En respondent betonar vikten av att vara uppfostrande och lära eleverna hur man äter med kniv och gaffel, att man äter upp maten man tagit och att man sitter ordentligt på stolen. Det är enligt respondenten ett viktigt inslag i att fostra eleverna till att passa in i olika sociala sammanhang.

”Jag brukar skoja med mina elever om att de en dag kanske blir inbjudna till nobelmiddagen och att det då är viktigt att äta fint med kniv och gaffel.”

En respondent påpekar att hon inte fokuserar på om eleverna äter fint med kniv och gaffel utan att fokus ligger på vad eleverna äter.

”Jag är ju själv osäker på vilken hand jag ska ha gaffeln i”

Tre av respondenterna betonar vikten av att föregå med gott exempel under måltiden. Samtliga respondenter lyfter vikten av att lära eleverna att smaka på olika maträtter och att ta lite grönsaker. Samtliga respondenter tycker även att det är viktigt att tala med eleverna om varför det är viktigt att inte ta för mycket mat och sedan kasta. I samtliga intervjuer framgår det att respondenterna anser att måltidssituationerna mest handlar om sunt förnuft.

4.1.2 Den sociala samvaron

Samtliga respondenter ser den sociala samvaron som ett viktigt inslag under måltiden. Det är också något som alla respondenter säger sig uppmana till vid måltiden. Tre av respondenterna tar upp liknande regler som finns kring den sociala samvaron i matsalen. Eleverna får prata med varandra men med ”små bokstäver”.

”Jag uppmanar ofta till samtal, men det är viktigt att eleverna lär sig att prata med små bokstäver, annars blir det så stöjt i matsalen”

Det är viktigt att sitta stilla på sin plats och att man samtalar med de som sitter vid samma bord och inte vid bordet bakom. Två respondenter påpekar även att det är viktigt att den sociala samvaron inte tar över så att eleverna glömmar bort att äta.

”Den sociala samvaron är en del av det eleverna ska lära sig, hur man uppför sig och hur man pratar med varandra”

En respondent berättar att de varje vecka utser två elever som kallas ”arbetsmyror”. Dessa två elever får gå till matsalen lite tidigare och hjälpa kökspersonalen att förbereda inför måltiden. Det handlar oftast om att se till att det finns påfyllt av bestick, glas och tallrikar. ”Arbetsmyrorna” får även vänta kvar tills att majoriteten av eleverna ätit upp, eftersom det är deras ansvar att torka av bord och ställa in stolar. Respondenten ser detta som ett bra tillfälle för eleverna att lära sig ta ansvar och berättar att alla elever ser fram emot att få vara ”arbetsmyror”. Även de andra

respondenterna belyser vikten av att det varje vecka ha två elever som får ansvaret att torka av alla bord innan klassen lämnar matsalen.

4.1.3 Riktlinjer för den pedagogiska måltiden

Grundskolorna som deltagit i undersökningen har båda riktlinjer för vad en pedagogisk måltid ska innehålla publicerat på sin hemsida.

Samtliga respondenter nämner att de vet att skolan har riktlinjer för hur en pedagogisk måltid ska se ut, varav två av respondenterna uppger att de relativt nyligen har läst dem, medan de andra två medger att de inte har en aning om vad som står eller var riktlinjerna finns att hitta. Tre av respondenterna anser att tydligare riktlinjer skulle vara bra för nyanställda pedagoger som saknar erfarenhet kring måltider med barn. Dessa tre respondenter ger även tydliga exempel på att det finns kollegor som brister i sitt måltidsuppdrag.

”Ibland kan jag komma på henne med att bara sitta och stirra rakt ut under måltiden”

”Det finns viss personal som enligt mig bara skäller på eleverna under måltiden.”

En respondent framhåller att det inför varje terminsstart skulle vara bra med en genomgång i hur pedagogerna bör arbeta kring den pedagogiska måltiden så att alla får liknande förhållningssätt. Att införa utbildningar för personalen kring vad den pedagogiska måltiden bör innehålla tycker samtliga respondenter skulle vara onödigt och att de i grunden bara handlar om sunt förnuft.

4.1.4 Lärandet

Lärandet ser samtliga respondenter som ett naturligt inslag vid måltiderna. Två av respondenterna anser dock att fokus bör ligga på att eleverna får lugn och ro vid måltiden, att de får lov att koppla bort undervisningen ett litet tag. Två av respondenterna anser att det är viktigt att ta tillvara på de lärtillfällen som uppkommer även under måltiden. Att det finns unika tillfällen att till exempel koppla in matematik och svenska. Båda respondenterna nämner även exempel på hur de tänkte kring måltiden under sina år på förskolan och hur de tillämpar detta även nu i skolan.

”Jag brukar fråga min elever vilka mönster vi kan se i matsalen”

Två av respondenterna framhäver att det vid måltiden är ett bra tillfälle till att föra djupare diskussioner med eleverna. En av respondenterna förklarar det med att måltiden även hos eleverna ses som trygg och igenkännande.

”det ger en möjlighet att komma in på djupet”

”Vi pratar om allt från husdjur till vad man gjort i helgen”

En respondent lyfter problematiken med att alla elever i matsalen inte har en vuxen vid sitt bord och hänvisar till hur det ser ut i förskolans regi där det alltid finns en vuxen att samtala med. En annan respondent berättar att personalen i deras arbetslag flyttar runt bland eleverna, så att alla elever någon gång under veckan har en vuxen vid sitt bord. Två av respondenter framför vikten av att alla elever ska få tillgång till att samtala med en vuxen men att detta är omöjligt att tillgodose.

4.1.5 Tiden

På båda skolorna äter eleverna samtidigt med parallellklasser. Det gör att det är många elever som äter samtidigt. De äldre eleverna äter precis efter, vilket ibland

betyder att årskurs ett knappt har hunnit plocka bort och torkat av innan nästa årskurs ska in och äta.

”Ibland får jag säga till mina elever att de inte hinner ta en andra portion eftersom att jag vet att de inte hinner äta upp innan nästa klass ska in”

Samtliga respondenter anser att det ofta kan kännas lite stressigt att äta.

Två av respondenterna lyfter den stora skillnaden med att äta mat med en årskurs etta och att äta med barn på förskolan. Att det i skolan är mycket fokus på att alla ska hinna äta upp maten innan de äldre eleverna kommer in i matsalen.

”När jag jobbade i förskolan kände jag att det fanns mer utrymme för att samtala med barnen”

Två av respondenterna berättar att de egentligen bara ska ha 20 minuters lunch, men att de pratat med köket och fått det utökat till 30 minuter. Båda respondenterna menar att det var ohållbart för vissa elever att bara ha 20 minuter. De två andra respondenterna berättar även dem att de 20 minuter de har till sitt förfogande är alldeles för lite. Samtliga respondenter tror att mer tid i matsalen skulle kunna ge eleverna ett större lugn. De framhäver alla att det är med måltiden, som med allt annat i skolan, vissa elever behöver mer tid än andra.

4.2 Eleverna

Här nedan redovisas det material jag ansett vara viktigt att lyfta utifrån intervjuerna med eleverna.

4.2.1 Maten och lärandet

Samtliga elever tycker att maten i skolan är bra. Majoriteten av eleverna tycker maten oftast är god, men visst finns det undantag. Flera elever framhäver att det vore bra om de fick vara med och bestämma mer över vilken mat som ska serveras.

Samtliga elever tycker inte att läraren pratar så mycket om olika maträtter men att de pratar om vad som är nyttigt och onyttigt, utefter vad det blir för mat just den dagen. En elev påpekar dock att läraren någon gång har berättat om grisar, får och kossor och vilka produkter som kommer utav dem. Samtliga elever tar upp liknande maträtter för vad som är nyttigt och onyttigt. Nyttig mat som eleverna nämner är grönsaker, frukt och fisk. Onyttig mat är pizza, chicken nuggets, tacos, hamburgare och pannkaka. Och mat som det är mycket socker i. Eleverna berättar att detta är maträtter som de nästan aldrig får i skolan.

”Pizza är det för mycket fett i”

”Pannkaka är för jobbigt att göra till alla”

Eleverna berättar att det är viktigt att äta mat för annars orkar man inte jobba på lektionerna eller leka på rasterna. Eleverna ger många exempel på varför det är viktigt att äta i skolan. Bland annat så nämner de att utan mat blir man sur, trött, ledsen och att man kan få ont i magen. Eleverna från skola B berättar att de får betygsätta maten som serveras med gott, så där och inte så gott. Det tycker eleverna är bra.

”Då vet köket vad vi tycker om och inte”

Eleverna på båda skolorna berättar att de bara någon gång ibland får rösta om vilken mat som ska serveras, och att det då blir en vecka med elevernas val.

4.2.2 Den sociala samvaron och reglerna

Samtliga elever anser att det är bra att det finns vissa regler i matsalen. En elev menar att när det finns regler så vet man hur man ska göra. En annan ser på reglerna som en bra träning tills man blir större. Alla elever nämner att det är viktigt att prata med ”små bokstäver” i matsalen.

En elev berättar att de får samtala med varandra om de sitter vid samma bord. Då inflikar en elev att de måste tala med ”små bokstäver”. En annan elev berättar att om ljudnivån blir för hög så lyser örat på väggen rött. Eleverna på skola B berättar att de måste vara tysta i fem minuter från att de kommit in i matsalen. De förklarar att det annars blir så stökigt.

Eleverna i skola A pratar länge om vilka regler de ska följa när de vistas i matsalen:

- Äta med kniv och gaffel – viktigt att ha i rätt hand
- Måste dricka ett glas vatten eller mjölk
- Äta upp all mat på tallriken – inte kasta en massa mat
- Måste ta grönsaker
- Prata med ”små bokstäver”
- Inte kasta maten på fel sida när man lämnar brickan
- Sitta ner och äta/Inte springa eller busa.
- Inte prata med mat i mun
- Inte spotta ut mat

Eleverna i skola B berättar om sina regler i matsalen.

- Tyst i 5 min när vi kommer in till matsalen.
- Behöver inte äta upp allt, men viktigt att ta lite först och sen mer om man tycker om.
- Måste alltid smaka lite.
- Inte skrika, trängas eller puttas i ledet.
- Inte kasta mat på varandra.
- Bra att ta lite grönsaker varje dag, typ en morotsstav minst.
- Inte prata så högt – har ett öra som varnar om ljudnivån på väggen.

Eleverna beskriver den sociala samvaron och samtalen som viktiga i matsalen. Flera elever beskriver samtal om vad de ska göra på rasten eller i helgen. De flesta berättar att samtalen som förs oftast handlar om sådant de tycker är roligt. Flera elever berättar att det inte är så bra att prata för mycket, för då blir det så stökigt.

Eleverna från skola A berättar att de samtalar med lärarna om de sitter vid samma bord, men att det inte är alla som sitter vid en lärare. Flera av elever från skola B berättar att lärarna flyttar runt bland borden i matsalen så att alla någon gång för sitta vid en lärare. Alla elever framför att de tycker det är roligt att ha en lärare vid sitt bord.

4.2.3 Tiden

Eleverna anser att de har tillräckligt med tid på sig i matsalen. Majoriteten av pojkarna säger att de snabbt vill komma ut på rast.

”Äter man länge så får man kortare rast”

Eleverna på skola A tycker att det är för högt ljud i matsalen och en elev säger att det är så skönt att få äta med "lilla gruppen" inne på fritids. Samtliga flickor tycker att det ofta blir stressigt i matsalen. En av flickorna säger att det är lätt att få ont i magen då. De framför att de gärna vill ha mer tid. En flicka berättar att det blir stressigt eftersom att hon inte vill missa rasten, vill ha hela sin rast. En annan flicka berättar att hon oftast inte hinner äta så mycket mat eftersom hon inte hinner ta en andra gång.

5. Resultatanalys

Här nedan redovisas studiens resultat, i förhållande till den teoretiska bakgrund jag ansett betydelsefull för studien. Resultatet från mina intervjuer, med pedagoger och elever, angående den pedagogiska måltiden bands ihop av en röd tråd. I arbetet med att transkribera intervjuerna blev det tydligt att elevernas svar, i mångt och mycket, var en avspeglning av pedagogernas. Många likheter uppenbarades men även några skillnader. Jag har valt att dela in resultatet efter ett antal underrubriker för att sedan analysera var del för sig.

5.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget och det sunda förnuftet

Samtliga respondenter ansåg att måltiden var en del av deras pedagogiska ansvar och såg det som en självklarhet att äta tillsammans med eleverna. I likhet med Livsmedelsverket (2013) och respektive grundskolas riktlinjer (2014) ansåg alla pedagoger att det var viktigt att agera som förebild vid måltiderna. Även undersökningar som tidigare gjorts av Sepp (2013), Sepp m.fl. (2006) och Norman (2003) så har pedagogerna en ganska klar bild av vad den pedagogiska måltiden ska innehålla. Något som alla intervjuade pedagoger benämnde som det "sunda förnuftet".

Thornberg (2013) beskriver att det i samhället finns informella normer, uttalade och icke-nedskrivna, för det vardagliga livet. I samhället som man växer upp i är dessa normer ganska självklara och underförstådda av majoriteten. Författaren menar också att dessa normer finns där och reglerar det vardagliga sociala livet och de handlingar individerna utför utan att de tänker på dem. Det "sunda förnuftet" framgår i resultatet som informella normer där innebörden enligt pedagogerna borde vara införstådd av allmänheten. Resultatet visar dock att några pedagoger reflekterar över att alla kanske inte är införstådda i vad den pedagogiska måltiden och dess uppdrag innebär rent konkret, och efterfrågar därför mer information kring ämnet.

I det "sunda förnuftet" ingår det enligt resultatet olika förhållningssätt som flertalet av pedagogerna lyfter som viktiga. Förhållningssätt som de anser vara viktiga för eleverna under måltiden. Samtliga pedagoger var eniga om att det var viktigt att äta ordentligt, att sitta stilla, att prata med "små bokstäver", att inte slänga för mycket mat, bättre att prova lite och sen hämta mer.

Thornberg (2013) skriver att det finns vissa regler som speglar de traditioner eller sedvänjor som finns i skolan eller samhället, dessa benämner han som etikettsregler. Det kan handla om att eleverna inte får ha mössa på sig inomhus eller att de ska ha ett bra bordsskick i matsalen eller att använda sig utav ett vårdat språk. Författaren påpekar att vissa regler har en skyddande effekt, som regler om att elever inte får slåss. Etikettsregler, som ett fint bordsskick, är däremot till för att eleverna inte ska uppfattas som ovärdade och opassande.

I resultatet av elevernas intervjuer så speglas pedagogernas "sunda förnuft". Eleverna är fullt medvetna om de förhållningssätt som finns i matsalen, i samband med

måltiden. Samtliga elever berättade att det är viktigt att äta ordentligt, att sitta stilla, att prata med ”små bokstäver”, att prova lite mat och ta mer sedan o.s.v. Elevernas ordval om hur det ska vara kring måltidssituationerna i skolan var nästintill identiska med pedagogernas ordval. Vi människor socialiseras in i den kultur vi lever i. Det är enligt Vygotskij (Säljö, 2000) en del av människans utveckling att lära av varandra och den kulturella kontext vi växer upp i. Thornberg (2013) beskriver socialisation som en process där barn och unga tillägnar sig gruppen eller samhällets normer, värderingar och beteendemönster, för att sedan utveckla sin personlighet och identitet för att passa in i gruppen eller samhället. Norm (2003) och Sepp (2013) beskriver båda att det redan inom förskolan finns regler och förhållningssätt som barnen redan vid tidig ålder lär sig att följa och anpassa sig efter.

Majoriteten av pedagogerna lyfte vikten av att varje vecka ha två elever som har ansvar i matsalen. Eleverna får på detta sätt träna på att ta ansvar. Pedagogerna har enligt läroplanen (Lgr11) ett ansvar att förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet och jag kunde urskilja i intervju svaren att detta var en liten del av detta.

5.2 Maten och lärandet

Pedagogerna var alla överens om att måltiden var ett naturligt tillfälle för lärande. Två av respondenterna var dock tydliga med att fokus ändå borde vara på att eleverna får lugn och ro, en chans att koppla bort undervisningen. Två av pedagogerna, som hade erfarenhet av att arbeta på förskolan, såg måltiderna som ett bra tillfälle att på ett enkelt sätt koppla in ämnen som svenska och matte. Dessa två pedagoger var även måna om att eleverna med jämna mellanrum fick sitta vid en vuxen, vilket gjorde att pedagogerna hade som regel att flytta runt bland borden i matsalen.

I detta avseende skiljde sig uppfattningarna kring lärandet mellan elever och pedagoger. Medan pedagogerna tog upp lärandet kopplat till olika ämnen och djupa samtal så valde eleverna att berätta om lärandet kopplat till vad som är nyttig och onyttig mat. Gullberg (2004) redovisar att fokus kring måltiden i skolan under flera år varit ur ett näringsperspektiv. Detta stöds av både Livsmedelsverket (2013) och Skolinspektionen (2012) som framförallt lyfter vikten av näringsriktig mat.

5.3 Tiden

Pedagogerna var samtliga överens om att tiden i matsalen inte räcker till. Två av pedagogerna berättar också att de fått tiden i matsalen förlängd. Pedagogerna framför en oro över att eleverna inte får den tid de behöver och att detta drabbar elever som behöver lite längre tid på sig. Mer tid i matsalen, menar pedagogerna, skulle kunna betyda att eleverna blir mer lugna och harmoniska. Även här påpekar två av pedagogerna skillnaderna i att äta med barn i förskolan och i skolan. Majoriteten av eleverna tycker, till skillnad från pedagogerna, att de har tillräckligt med tid på sig i matsalen. Några framför att de ändå snabbt vill ut på rast.

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

I valet av metod är det viktigt att alltid reflektera över vilka för- och nackdelar som finns och vilken typ av problematik som kan uppkomma under studiens gång.

Eftersom syftet med studien var att få en uppfattning om pedagogers och elevers tankar kring fenomenet pedagogisk måltid så föll valet på en kvalitativ datainsamlingsmetod, med fokus på semistrukturerade intervjuer, som mest logisk.

Denscombe (2009) och Stukát (2005) skriver båda att kvalitativ forskning ger forskaren möjlighet att undersöka och tolka olika fenomen på djupet.

Jag valde att genomföra semistrukturerade intervjuer med fyra pedagoger och tolv elever. Jag använde mig ut av ett antal fasta intervjufrågor till både pedagoger och elever, men jag ställde även flera olika följdfrågor under intervjuens gång. I arbetet med intervjuerna insåg jag ganska fort att det är väldigt komplexa problem man kan stöta på, som till exempel; frågor där respondenterna bara behöver svara ja eller nej, ledande frågor, öppna frågor som kan leda till att diskussionen försvinner bort från frågan o.s.v. Med facit i hand inser jag att det krävs mycket tanke och reflektion när man utformar intervjufrågor och att jag kan se fördelarna med att jag har fått prova på detta nu.

Inriktningen och det syfte jag ifrån början valde att utgå ifrån har, efter bearbetningen av resultatet, förändrats. Hade jag vetat vilken inriktning studien tillslut landat på hade jag medvetet gjort fler följdfrågor mot den nya riktningen för att få fler intressanta tolkningar. Reflektionerna och tankarna som framkom i och med resultatanalysen har gjort att jag haft funderingar kring om jag inte skulle ha gjort annorlunda från början. Om tiden funnits hade jag gärna genomfört fler intervjuer för att få en bättre spridning av uppfattningar och på så sätt fått ett säkrare resultat.

Intervjuerna med pedagogerna valde jag att genomföra enskilt en och en, medan jag valde att genomföra elevintervjuerna i fokusgrupper med tre elever i varje grupp. Att genomföra fokusgruppsintervjuer var ett val jag gjorde eftersom jag trodde att eleverna tillsammans i grupp skulle ha lättare att utveckla och reflektera över de svar som de själva eller kompisarna uttryckt. Att använda sig utav fokusgruppsintervjuer hittade jag stöd för i litteratur från både Denscombe (2009), Stukát (2005) och Doverberg och Pramling (2000). Författarna påpekar dock problematiken om att svaren från enskilda elever kan bli färgade av gruppen, vilket jag i viss mån själv upplevde. Fördelarna var att intervjuerna flöt på bra som samtal mellan olika elever, vilket gjorde att samtalen även tog vändningar som jag inte förväntat mig. Jag valde att dela in eleverna efter kön då jag i intervju-skedet hade en tanke på att kanske titta på den pedagogiska måltiden utifrån genus och "den dubbla dolda läroplanen". Under bearbetningen av resultatet tog undersökningen en annan riktning vilket gjorde att indelningen förlorade relevans.

Det blev allt för tidskrävande att transkribera elevintervjuerna i sin helhet, så jag valde att lägga störst fokus på att transkribera delarna som jag ansåg kunna koppla till syftet med studien.

Att intervjua pedagogerna enskilt valde jag eftersom jag inte ville att de skulle hämma varandra. Jag var av övertygelsen att intervjuerna skulle vara mer avslappnade och prestigelösa om de utfördes enskilt.

6.2 Resultatdiskussion

Resultatet av min studie visar att pedagoger och elever i helhet har en positiv inställning till maten och måltiden i skolan. Pedagogernas tankar och uppfattningar om vad begreppet pedagogisk måltid innefattade var likartade. Det som förvånade mig mest var likheterna mellan pedagogernas och elevernas svar på flera områden. I det här kapitlet ska jag försöka tolka och problematisera de likheter, men också olikheter, i pedagogers och elevers syn på den pedagogiska måltiden. Under studiens

gång har det växt fram vissa faktorer som jag valt att titta närmare på med stöd från relevant bakgrundslitteratur och tidigare forskning.

6.2.1 Det fostrande pedagogiska uppdraget och det sunda förnuftet

Pedagogerna var tydliga med att det är viktigt att vara en god förebild vid måltiderna. De påpekade även att de, under måltiden i skolan, ersätter föräldrarnas roll och agerar vägledande. Det var enligt pedagogerna brister kring informationen om vad en pedagogisk måltid skulle innehålla, men alla refererade till att det bara handlade om ”sunt förnuft”. Det blev på flera ställen tydligt att måltiden, enligt både pedagogerna och eleverna, handlade om attityder till hur måltiden rent praktiskt ska gå till. I likhet med tidigare studier, utförda på förskolan, så finns det även på grundskolan starkt rotade normer och regler om hur måltiden ska vara. Det är också förhållningssätt och regler som jag själv inser att vår familj tillämpar här hemma. Det finns flera uttalade normer, troligtvis kopplade till vår kultur, om hur vi väljer att agera under exempelvis måltiderna.

Säljö (2000) belyser vikten av att vi människor inte bara lär oss från det vi blir undervisade om, utan att vi också lär oss från situationer vi är delaktiga i. Att eleverna har lärt sig vilka normer och regler som gäller under måltiden, tycker jag att resultatet tydligt visar. Eleverna har genom att redan i förskolan deltagit i måltidssituationer lärt sig vad som är bra och inte bra att göra i matsalen.

Även hos pedagogerna är de normer och regler som gäller vid måltiden djupt rotade, det tycker i alla fall jag man kan urskilja genom att alla pedagoger nämner det ”sunda förnuftet” som en förklaring till varför skolan inte arbetar mer med riktlinjerna för hur måltiden ska fungera. Det är det ”sunda förnuftet” som pedagogerna menar styr hur måltiderna utformas. Det kan till exempel handla om de regler som gäller vid måltidssituationerna. Det jag har reflekterat kring är om alla människor tillskriver sig samma ”sunda förnuft”? Det fanns även reflektioner hos pedagogerna, om att alla individer kanske inte tänker lika angående måltiderna, och att det därför kanske skulle underlätta med tydligare riktlinjer kring den pedagogiska måltiden. I och med att pedagogerna ser det sunda förnuftet som den enda ”sanningen” så borde det rimligtvis kunna uppstå en problematik i fall det finns individer som uppfattar måltiden annorlunda. Riktlinjerna som finns presenterade från de två grundskolorna stödjer de tankar som pedagogerna har kring den pedagogiska måltiden, vilket visar att de normer och värderingar som finns kring måltiden i den svenska grundskolan är djupt rotade.

Alla som jag intervjuade, pedagoger och elever, ansåg att det var väldigt viktigt att det fanns regler att följa i matsalen. De nämnde bland annat vikten av att ”prata med små bokstäver”, inte prata med mat i mun och att sitta still på sin stol. En pedagog tyckte även det var viktigt att äta rätt med kniv och gaffel och beskrev nobelmiddagen som ett eftersträvansvärt ögonblick. För en individ som växt upp i ett samhälle där dessa förhållningssätt kring måltiden är självklara blir det inte konstigt, men för individer som växt upp i samhällen där man äter med bara sked eller med händerna kan det nya kännas främmande. Det är troligtvis en bristande medvetenhet hos pedagogerna att maten och måltiden för många är starkt kopplad till den egna kulturen och identiteten.

6.2.2 Maten, lärandet och tiden

Pedagogerna var överens om att måltiden skulle ses som ett naturligt tillfälle för lärandet. Två av pedagogerna, med erfarenhet av att arbeta på förskolan, såg

måltiderna som ett bra tillfälle att på ett enkelt sätt koppla in ämnen som svenska och matte. Dessa två pedagoger var även måna om att eleverna med jämna mellanrum fick sitta vid en vuxen, vilket gjorde att pedagogerna hade som regel att flytta runt bland borden i matsalen. Tillskillnad från de andra två pedagogerna gav de också konkreta förslag på vad man kunde göra i matsalen, exempelvis leta mönster. Sepp (2013) beskriver en förskole kultur där måltiderna länge har haft stort fokus, eftersom verksamheten kretsar runt att barnen ofta äter frukost, lunch och mellanmål. Detta tror jag bidrar till att de pedagoger som tidigare arbetat i förskolan tydligare ser måltiden som ett bra tillfälle för lärande.

Uppfattningarna kring lärandet skiljde sig åt mellan elever och pedagoger. Medan pedagogerna tog upp lärandet kopplat till olika ämnen och djupa samtal så valde eleverna att berätta om lärandet kopplat till vad som är nyttig och onyttig mat. Gullberg (2004) redovisar att fokus kring måltiden i skolan under flera år varit ur ett näringsperspektiv. Detta stöds av både Livsmedelsverket (2013) och Skolinspektionen (2012) som framförallt lyfter vikten av näringsriktig mat. I likhet med tidigare forskning så finns det även i mitt resultat spår av att måltiden fortfarande kopplas till vikten av näringsriktig mat. Förvånande är enligt mig att det är eleverna och inte pedagogerna som tar upp det som viktigt, vilket jag tolkar det som att eleverna tidigt fått uppfattningar om vad som är nyttigt och onyttig mat. Elever möter enligt Thornberg (2013) normer och värderingar genom vad andra gör och säger, vilket formar deras uppfattningar kring saker och ting. Författaren menar att det inte bara är dåligt att barnen rättar sig efter de värderingar och normer som finns hos gruppen eller samhället, men att det är viktigt att pedagoger reflekterar över detta i sitt arbete.

Pedagogerna var samtliga överens om att tiden i matsalen inte räcker till. Två av pedagogerna berättar också att de fått tiden i matsalen förlängd. Pedagogerna framför en oro över att eleverna inte får den tid de behöver och att detta drabbar elever som behöver lite längre tid på sig. Mer tid i matsalen, menar pedagogerna, skulle kunna betyda att eleverna blir mer lugna och harmoniska. Även här påpekar två av pedagogerna skillnaderna i att äta med barn i förskolan och i skolan. Majoriteten av eleverna tycker, tillskillnad från pedagogerna, att de har tillräckligt med tid på sig i matsalen. Några framför att de ändå snabbt vill ut på rast. Det är inte enbart den korta tiden i matsalen som jag anser är problematisk, utan även att rasten ligger i direkt anslutning, vilket gör att många elever skyndar sig igenom måltiden. Den korta tiden kan även motarbeta ett av ändamålen med den pedagogiska måltiden, som enligt Livsmedelsverket (2013) är att eleverna ska få en extra lång och lugn stund vid matbordet.

6.2.3 Mat, kultur och identitet

Pedagogerna och eleverna var mestadels positiva till den mat som serverades på skolan. Eleverna visade ett intresse till att oftare vara med och bestämma vilka maträtter som borde serveras. Några elever framförde även vikten av att själva, genom att betygsätta maten med god, sådär och inte så god, få vara med att påverka vilken mat som ska tillagas i fortsättningen. Att elever enbart en gång per termin får

vara med att rösta fram mat som ska serveras under en vecka (elevernas matvecka), tycker jag är för lite. Jag tycker även att argumenten, som speglas av elevernas intervju svar, att det då skulle serveras för mycket onyttig mat är för svaga. Är maträtter som tacos, pizza och hamburgare så pass onyttiga maträtter att de endast bör serveras en gång på ett halvår? Det beror ju helt enkelt på hur man tillagar det och vad som räknas till ingredienserna. Här tycker jag att man kan antyda åsikter som speglar hur det såg ut förr, när många skolor serverade halvfabrikat. I dag finns det möjligheter att laga till dessa rätter på ett betydligt nyttigare och bättre sätt. Är det så att pedagogerna och kökspersonal överför förgivittagande utan att problematisera det? I resultatet av intervjuerna framgår det hos eleverna att när pedagogerna samtalar om maten så görs det utifrån om det är nyttig eller onyttig mat, även dessa typ samtal kan jag härleda bakåt i tiden eftersom måltiden i skolan ofta har diskuterats utifrån ett näringsperspektiv (Gullberg, 2004) (Johansson, 2013) (Livsmedelsverket, 2013)

Måltiden är ett fenomen som är viktigt för oss människor, inte bara ur ett näringsperspektiv utan också för dess sociala innebörd. Flera studier (Fjällström, 2003 & 2005, Sepp 2013, Holm 2001) beskriver måltidens centrala och viktiga roll i människors liv. Måltiden är för människan en identitetsmarkör, i likhet med språket är maten en av de få saker som kan få oss att känna oss som hemma. Thornberg (2013) påpekar vikten av grupptillhörighet, för den egna självkänslan och identiteten. Författaren menar även att det är viktigt att elever får hjälp skapa en positiv identitet, eftersom vi människor jämför oss själva med andra. Problematik som kan uppstå när normer och värderingar kring måltiden skiljer sig åt mellan hemmet och skolan är att eleverna väljer att anamma ett av sätten som det rätta.

Dewey (1999) menar att människan föds outvecklad, utan språk, idéer, tro eller sociala normer. Det gör att för att samhället eller den sociala gruppen ska överleva så krävs det, enligt Dewey, att värderingar, normer och kunskap överförs till nästkommande generation. Detta överförande av kunskaper, normer och värderingar är enligt honom ett viktigt lärande men det betyder även att den nya generationen påverkar det nya som skapas. Kommunikation är därför viktigt för allt lärande, för att skapa en gemensam förståelse mellan människor. Denna process gör så att varje individs idéer och föreställningar anpassas efter att likna de andra i den sociala gruppen eller samhället, vilket slutligen gör så att individen socialiseras. Författaren menar att detta skapar en samhällsmedborgare. I likhet med Dewey så tror jag att det är viktigt att ett samhälles normer och värderingar förs vidare, men det är som han påpekar även viktigt att ta hänsyn till de förändringar som sker när det kommer en ny generation. Det är inget fel med normer och värderingar som finns men det är viktigt att vi människor reflekterar och problematiserar dem för att samhället ska kunna fortsätta utvecklas. Det är bara med hjälp av kommunikation som det är möjligt att skapa ett samhälle som är tillgängligt för alla.

I Sverige har skolmåltiden funnits i över 60 år och är på så sätt en del av vår kultur. Den är också unik i sitt slag, eftersom det bara är, utöver Sverige, Estland och Finland som erbjuder kostnadsfri lunch till sina elever. (Persson Osowski, 2012) Detta borde bidra till att den måltidskultur som finns i den svenska skolan troligtvis också är ganska unik. Det finns enligt mig indikationer i resultatet som pekar på att den pedagogiska måltiden fortfarande speglar delar av hur man såg på måltidskulturen för 60 år sedan, vilket kanske inte riktigt speglar det mångkulturella samhälle vi har idag.

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald.” (Lgr 11, 2011)

Måltiden är enligt tidigare forskning (Fjellström 2013, Abrahamsson 2013) viktig ur ett kulturellt perspektiv. Vi människor identifierar oss själva utifrån den kultur vi växt upp i. I likhet med språket är maten och måltiden, enligt Fjellström något av det sista kulturyttringar som lämnar oss vid flytt till ett nytt land och en ny kultur. Fjellström (2013) skriver att de normer och värderingar som finns kring måltiden i den kultur man växer upp i, kommer i denna globaliserande värld förändras. Hon menar att våra matvanor är en föränderlig process genom livet. Under studiens gång så funderade jag kring just detta. Pedagogernas tankar kring måltiden är djupt förankrad i den matkultur de har växt upp i. De normer och värderingar som finns kring måltiden är starka och sätter ramarna för hur den pedagogiska måltiden ska fungera. Hur pedagogiskt blir det när man möter barn och elever som växt upp i en annan kulturellkontext, där det finns andra normer och värderingar kring maten och måltiden? Hur påverkar det individens identitet?

I det mångkulturella samhälle vi idag lever i så är det viktigt att pedagoger har en öppenhet, men också medvetenhet, kring de kulturer som är representerade i skolan. Läroplanen beskriver tydligt vikten av att skolan ska vara en social och kulturell mötesplats där:

”Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar”(Lgr 11, 2011).

Lahdenperä (2010) belyser vikten av att i mångfaldens skola reflektera kring uppdraget att arbeta med barn och ungdomars interkulturella identitetsformer för att förhindra exempelvis diskriminering. Hon skriver att den skola där personal och elever hade samma språk och samma kulturbakgrund är borta. Vilket enligt henne medför att pedagoger inte längre kan bygga undervisningen på den ”gemensamma förståelsen” och det som anses som ”normalt” utifrån den egna kulturen. Lahdenperä förespråkar en mer interkulturell pedagogisk forskning där socialisation, lärande och undervisning studeras i ett varierat, mångvetenskapligt, globalt och interkulturellt sammanhang. Det är enligt henne viktigt att skapa mer kunskap om hur olika kulturella faktorer inverkar på individens utveckling och lärande men också hur kulturbundna föreställningar påverkar elever. Utifrån resultatet av min studie, där vissa kulturbundna föreställningar dominerar vid måltiden, anser jag att det är viktigt att pedagoger reflekterar kring detta. Eleverna i skolorna där min studie genomförts, har redan socialiserats in i den måltidskultur som är förankrad i den svenska skolan. Även i tidigare forskning av Norman (2003) och Sepp (2013) blir denna måltidskultur tydlig. Dewey (1999) menar att tänkandet, kommunikationen och samhället på flera sätt är beroende av varandra, vilket gör det ännu viktigare att reflektera över hur vi förhåller oss till de normer och värderingar som finns i den kultur vi växer upp i. Det är ju trots allt människorna som bildar samhället och det är via kommunikation med varandra som vi får nya insikter och erfarenheter.

6.3 Slutsatser

Utifrån resultatet och den teoretiska bakgrunden så framstår måltiden i skolan som komplex. Det är enligt Livsmedelsverket (2013) viktigt ur både lärande och näringssynpunkt.

Resultatet visar på flera punkter att det finns en samstämmighet bland pedagogerna i vad den pedagogiska måltiden ska innehålla. Det fanns även en medvetenhet hos pedagogerna om hur de kan använda måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Jag uppfattar det dock som att pedagogerna tycker det är svårt att få till det pedagogiskt när måltiden även handlar om så mycket annat och när tiden kring måltiden är begränsad. Till skillnad från tidigare forskning anser jag att både pedagoger och elever har en väldigt positiv inställning till maten som serveras och hur måltiden fungerar i allmänhet. I likhet med tidigare forskning visar även min studie att det finns vissa regler och normer kopplade till måltiden i skolan. (Fjällström 2006, Sepp 2013, Norman 2003). Jag anser att min studie kan vara ett viktigt tillägg till diskussionerna kring måltiderna i skolan, då jag saknat reflektioner kring måltiden ur ett mångkulturellt perspektiv.

6.4 Pedagogisk relevans

Jag anser att denna studie kan vara ett bidrag till att fortsätta att undersöka den pedagogiska måltiden, ur ett mångkulturellt perspektiv. Fjällström (2005) skriver att måltiden är för människan en identitetsmarkör, i likhet med språket är maten en av de få saker som kan få oss att känna oss som hemma. Forskning kring språkets betydelse för identiteten och hur detta används i arbetet i skolan finns det mycket om. Måltidens betydelse för identiteten och hur detta uppmärksammas i skolan finns det vad jag vet inte mycket om. Måltiden i skolan bör ses ur ett helhetsperspektiv och då behöver den mångkulturella diskursen uppmärksammas mer.

6.4 Fortsatt forskning

Det är enligt mig viktigt att skolan, i sitt demokratiarbete, tittar vidare på hur elever uppfattar måltidskulturen och vilka kulturkrockar den kan medföra i vårt mångkulturella samhälle. Det vore även intressant att ur ett större sammanhang, med fler pedagoger och elever, titta på vilka normer och värderingar som finns kring måltiden i skolan och hur dessa påverkar arbetet kring den pedagogiska måltiden.

7. Referenslista

Abrahamsson, L., Andersson, A. & Nilsson, G. (2013). *Näringslära för högskolan - Från grundläggande till avancerad nutrition*. Stockholm: Liber AB

Biesta, G. (2003). Demokrati – ett problem för utbildning eller ett utbildningsproblem? *Utbildning och demokrati 2003*, Vol. 12, Nr 1, s. 59–80

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. (N. Sjödén övers.). Uddevalla: Daidalos. (Originalarbetet publicerat 1985).

Doverborg, E & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar – Metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber AB

Fjellström, C., Mattson Sydner, Y., Sepp, H. & Virhammar, K. (2003). Studier om livsmedel, mat och måltider. I: C. Fjellström (Red.), *Näring för magen eller själen?* (Måltidsakademins skriftserie 1) (s. 26-40). Uppsala Universitet: Institutionen för hushållsvetenskap.

Fjellström, C. (2003). Den glömda matfrågan, om vetenskapsparadigm och forskningsinriktningar. I: C. Fjellström (Red), *Näring för magen eller själen?* (Måltidsakademins skriftserie 1) (s. 8-25). Uppsala Universitet: Institutionen för hushållsvetenskap.

Fjellström, C. (2005). Food's cultural system of knowledge - meals as a cultural and social arena. I: P. Palojoki, H. Janhonen-Abreuquah & M. Hölttä (Red.), *Food in contemporary society - Food is not only nutrition*. (s.25-33). Helsinki University: Department of home economics and craft sciences.
Hämtad 2014-10-02 från <http://www.helsinki.fi/kty/Nordplus/FiCS.pdf>

Fjellström, C (2013) Kostsociologi. I: L. Abrahamsson, A. Andersson & G. Nilsson (Red). *Näringslära för högskolan - Från grundläggande till avancerad nutrition*. Stockholm: Liber AB

Gullberg, E. (2004). *Det välnärda barnet – föreställningar och politik i skolmåltidens historia*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Halling, B., Jacobson, T., Nordlund, G. (1990) *Skollunchen – Idag, igår, imorgon*. Borås: Centraltryckeriet AB.

Hartman, S., Hartman, R.M., Lundgren, U.P. (2004). *John Dewey. Individ, skola och samhälle: Utbildningsfilosofiska texter i urval av Sven Hartman, Ulf P. Lundgren och Ros Mari Hartman*. Falköping: Natur och Kultur

Holm, L. (2001). The Social Context of Eating. I: U. Kjærnes (Red.). *Eating Patterns - A Day in the Lives of Nordic Peoples*. Lysaker: National Institute for Consumer Research

- Johansson, M. (2013). De fria och allmänna skolmåltiderna. I: L. Lewin (red.). *Måltiden och demokratin*. Uppsala Universitet.
- Kjærnes, U. (2001) *Eating patterns – a day in the lives of Nordic peoples*. (Rapport nr. 7-2001). Lysaker: National Institute for Consumer Research
- Lahdenperä, P. & Lorentz, H. (2010). *Möten i mångfaldens skola – Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Livsmedelsverket. (2013). *Bra mat i skolan: råd för förskoleklass, grundskola, gymnasiet och fritidshemmet*. Uppsala: Livsmedelsverket.
- Livsmedelsverket. (2013) *Skolmåltiden: en viktig del av en bra skola – stöd och inspiration till skolledare*. Uppsala: Livsmedelsverket.
- Nationalencyklopedin (2014) – *Pedagogik* - Hämtat: 2014-12-09 kl:11.03
<http://www.ne.se.ep.bib.mdh.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/pedagogik#pedagogik-i-l%C3%A4rarutbildningen>
- Nordlund, G. (1997). *Skolmåltider i förändring – rapport från en försöksverksamhet*. Umeå: Pedagogiska institutet.
- Norman, J. (2003). *Språkspel i förskolan - uppföstran vid matbordet*. Diss. Malmö: Forskarutbildningen i pedagogik, Malmö högskola.
- Persson Osowski, C.& Göranzon, H.& Fjellström, C. (2010). Perceptions and memories of the free school meal in Sweden. *Food, Culture and Society*, 13(4): 555-572
- Persson Osowski, C.& Göranzon, H.& Fjellström, C. (2013). Teachers' interaction with children in the school meal situation: The example of pedagogic meals in Sweden. *Journal of nutrition education and behavior*, 45(5): 420-427
- Sepp, H. & Abrahamsson, L. & Fjellström, C. (2005). Pre-school staffs' attitudes toward foods in relation to the pedagogic meal. *International Journal of Consumer Studies*, 30, 2, March 2006, pp 224- 232.
- Sepp, H. (2013). *Måltidspedagogik: mat- och måltidskunskap i förskolan*. Lund: Studentlitteratur
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket. Fritzes.
- Skolinspektionen. (2012). *Riktad tillsyn av skolmåltiden*. Granskningsrapport. Stockholm: Skolinspektionen
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/riktad-tillsyn/skolmaltiden/riktad-skolmatiden-slutrapport.pdf> Hämtad: 2014-10-25
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i Praktiken*. Stockholm: Prisma.

Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan – socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Vygotskij, L. S. (2001). *Tänkande och språk*. Daidalos: Göteborg. (Originalarbetet publicerat 1934).

8. Bilagor

Bilaga 1.

Intervjufrågor till pedagoger

Den pedagogiska måltiden

Ålder?

Hur länge har du varit verksam som lärare?

Vilken årskurs undervisar du?

Äter du alltid pedagogisk lunch/måltid? Varför?

Kan du som pedagog välja bort att äta med eleverna?

Finns det några bestämmelser eller riktlinjer för den pedagogiska måltiden som ni följer? Vilka? Tycker du det skulle finnas tydligare riktlinjer?

Har ni pedagoger fått någon utbildning i hur måltiderna bör genomföras? Tycker du det skulle finnas? Vad anser du att du behöver ha mer kunskap om?

Vad innebär den pedagogiska måltiden för dig?

Vilken, anser du, är din viktigaste roll under måltiden?

Hur har måltiden utvecklats de senaste åren?

Den sociala måltiden

Hur ser du på den sociala biten i den pedagogiska måltiden?

Vad kan samtalen kring bordet handla om?

Uppmanar ni eleverna till samtal och social samvaro under måltiden? Varför? Varför inte?

Måltiden och lärandet

Vad tror du eleverna kan lära sig av den pedagogiska måltiden?

Anser du att det vid måltiderna ska vara fokus på lärandet?

Om nej, varför inte?

Hur tycker du att arbetet kring lärande ska ske under måltiden?

Tidsaspekten kring måltiden

Hur ser du på tidsaspekten kring måltiderna?

Anser du att ni får tillräckligt med tid för måltiderna? Vad tror du skulle se annorlunda ut om ni hade mer tid?

Var kan du se att det brister tidsmässigt?

Inom den tidsram ni har för måltiden, på vad lägger ni ert fokus? Lärande? Äta?

Ordning och reda

Finns det några regler för eleverna när det gäller måltiderna?

Hur följs de?

Hur tycker du den pedagogiska måltiden ska fungera praktiskt?

Uppkommer det ofta situationer där ni som pedagoger får agera uppfostrande i måltidssituationer? Kan du ge något konkret exempel?

Övrigt

Skulle du vilja förändra något kring den pedagogiska måltiden?

Bilaga 2.

Intervjufrågor till elever i årskurs 1

Den pedagogiska måltiden

Vad tycker ni om maten i skolan?

Tycker ni den oftast är god?

Vilka är era favoriträtter?

Får ni vara med och bestämma vilken mat ni får? Skulle ni vilja vara med och bestämma mer mat?

Varför tror ni det är viktigt att äta mat i skolan?

Ordning och reda

Finns det några regler som ni måste följa i matsalen?

Vilka är det?

Vad tycker ni om reglerna? Vilka är bra? Vilka är dåliga?

Varför finns det regler i matsalen tror ni?

Tycker ni att ni har tillräckligt med tid på er att äta? Skulle ni vilja ha mer tid? Mindre tid? Varför?

Tycker ni att det går bra att äta i matsalen? Skulle ni vilja ha det på något annat sätt? Är det stökigt i matsalen?

Lärandesituationen

Får ni lära er något om olika maträtter? Pratar ni om mat i klassrummet?

Vad lär ni er i matsalen?

Den Sociala situationen

Tycker ni att det är roligt att prata med klasskompisarna vid bordet? Vad brukar ni prata om? Får ni prata vid matbordet?

Finns det någon lärare som ni kan prata med och ställa frågor till vid matbordet? Om ni pratar med läraren,,vad brukar ni då prata om?

Bilaga 3.

Hej!

Jag heter Elin Abrahamsson och jag skriver just nu på mitt examensarbete (15hp) i pedagogik vid Mälardalens Högskola. Jag har valt att skriva om den pedagogiska måltiden. Syftet med detta arbete är att få en inblick hur pedagoger ser på den pedagogiska måltidens roll i skolan. Jag vill veta hur pedagoger ser på sin egen roll under måltiden samt vilken attityd man har till den pedagogiska måltiden i stort.

Jag har fördjupat mig i den forskning och litteratur som finns kring detta ganska vaga ämne och vill nu med hjälp av intervjuer få en större inblick i hur den pedagogiska måltiden uppfattas av pedagoger ute i skolan.

Därför behöver jag din hjälp!

Intervjun kommer att bestå av ett antal öppna frågor som förhoppningsvis inbjuder till en lättsam och givande diskussion. Min uppfattning är att intervjun kommer att ta mellan 30 – 45 minuter.

Vid intervjun kommer jag ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vilket betyder att deltagandet är helt frivilligt och du har rätt till att när som helst avbryta intervjun och på så sätt din medverkan. Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att ingå i denna forskningsstudie.

Jag hoppas att du vill bidra med ditt deltagande!

Har du frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta mig eller min handledare.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning Elin Abrahamsson

Tel: xxxxxxxxx

E-post: xxxxxxxx

Handledare: Bengt Nilsson

E-post: xxxxxx